

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Ostre zatrucia jako przyczyna hospitalizacji pacjentów w Oddziale Chorób Wewnętrznych Katedry i Zakładu Medycyny Rodzinnej

Acute poisoning as a cause of hospitalization in the Department of Internal and Family Medicine

MAGDALENA WIKTOROWICZ^{A-E}, KATARZYNA ŻYCIŃSKA^{A, D}, KAZIMIERZ A. WARDYN^D, PAULINA SUROWIEC^{B, D-F}, IZABELA DERA^{B, D-F}, MATEUSZ MOSKAL^{B, D-F}, KAROL WIŚNIEWSKI^B, SŁAWOMIR ZARZYCKI^B, ANETA NITSCH-OSUCH^D

Katedra i Zakład Medycyny Rodzinnej z Oddziałem Klinicznym Chorób Wewnętrznych i Metabolicznych, Pododdziałem Nefrologicznym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
Kierownik: prof. dr hab. med. Kazimierz A. Wardyn

A – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych, **E** – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

Streszczenie **Wstęp.** Ostre zatrucia stanowią częstą przyczynę hospitalizacji i poważny problem społeczny.

Cel pracy. Ocena przyczyn i rodzaju zatruc wśród pacjentów przyjmowanych do Oddziału Chorób Wewnętrznych Katedry i Zakładu Medycyny Rodzinnej WUM.

Materiał i metody. Przeanalizowano dokumentację medyczną 4269 osób hospitalizowanych w Oddziale Chorób Wewnętrznych. Czas obserwacji wyniósł 20 miesięcy. Za kryterium włączenia uznano dane z wywiadu o spożyciu przypadkowym lub zamierzonym substancji trującej. Ostatecznie do badania włączono 119 osób. Poddano analizie dane demograficzne, kliniczne i laboratoryjne.

Wyniki. W badanej grupie 119 osób zatrucia przypadkowe rozpoznano u 69% pacjentów. Wiązały się głównie z nadużyciem alkoholu etylowego. Zatrucia zamierzone (u 31%) związane były ze spożyciem alkoholu i leków. W badanej grupie udział kobiet wynosił 37%, mężczyzn 63%.

Wnioski. Pacjenci hospitalizowani z powodu ostrego zatrucia stanowią istotny problem w codziennej praktyce klinicznej. W badanej grupie największy procent stanowiły osoby zatrute przypadkowo alkoholem etylowym, głównie mężczyźni.

Słowa kluczowe: zatrucia ostre, alkohol etylowy, narkotyki, leki.

Summary **Background.** Acute poisoning is a frequent cause of hospitalization and a serious social problem.

Objectives. The aim of the study was to assess the causes and nature of poisoning patients admitted to the Department of Internal and Family Medicine.

Material and methods. Analyzed documentation of 4269 patients hospitalized in the Clinic of Internal Medicine during 20 months. The inclusion criteria were interview showing ingestion of toxin. A group of 119 persons was included. Examination involved clinical data and laboratory tests.

Results. In the group of 119 persons accidental poisoning occurred in 69% of patients and were associated primarily with alcohol abuse. Intentional poisoning, in 31%, were usually associated with alcohol and drugs. In the study group there were 37% women and 63% men.

Conclusions. Patients hospitalized for acute poisoning pose an important problem in clinical practice. There was the highest percentage of persons poisoned accidentally with ethanol, mostly men.

Key words: acute poisoning, alcohol, medications, drugs.

Wstęp

Substancje psychoaktywne od wieków są znane człowiekowi. Wykorzystywane były w celach religijnych oraz leczniczych. Wiele z nich do dzisiaj, mimo potencjału uzależniającego, stosowana jest we współczesnej medycynie. Wraz ze wzrostem

poziomu stresu społecznego współczesny człowiek chętniej sięga po leki, alkohol i narkotyki. Rosnące zainteresowanie środkami psychoaktywnymi, zwiększają liczbę zatruc, które stanowią częstą przyczynę hospitalizacji i coraz poważniejszy problem społeczny [1]. Ostre zatrucia charakteryzują się szybkim i nagłym przebiegiem po spożyciu

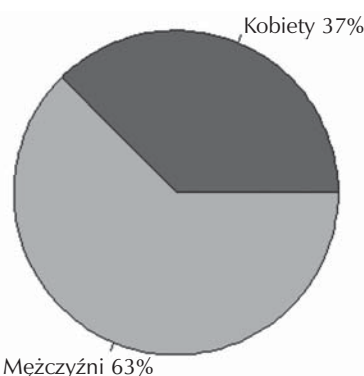
substancji toksycznej. Są spowodowane głównie: alkoholem etylowym, narkotykami lekami psychostymulującymi i przeciwpsychotycznymi [2, 3]. Biorąc pod uwagę kryterium przyczynowe powstawania zatruc, można je podzielić na przypadkowe, rozmyślne (w tym samobójcze) i przemysłowe [1, 2]. Objawy zatruc zależą od rodzaju substancji toksycznej, jak i jej dawki. Do najczęstszych należą: bóle i zawroty głowy, senność i zaburzenia świadomości, śpiączka, splątanie, omamy, drgawki, nudności i wymioty, zaburzenia rytmu serca, zaburzenia oddychania, gorączka, a ostatecznie niewydolność wielonarządowa i zgon [2].

Cel pracy

Celem pracy była ocena przyczyn i rodzaju zatruc wśród pacjentów przyjmowanych do Oddziału Chorób Wewnętrznych Katedry i Zakładu Medycyny Rodzinnej WUM.

Materiał i metody

Przeanalizowano dokumentację medyczną 4269 pacjentów hospitalizowanych w Oddziale



Rycina 1. Procentowy udział kobiet i mężczyzn w badaniu



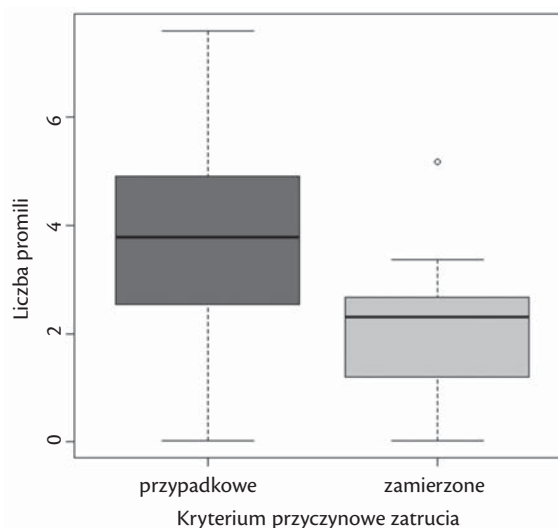
Rycina 2. Wiek pacjentów w badanej grupie

Klinicznym Chorób Wewnętrznych w okresie od kwietnia 2010 r. do listopada 2011 r. (łącznie czas obserwacji 20 miesięcy). Za kryterium włączenia uznano dane z wywiadu o spożyciu przypadkowym bądź zamierzonym substancji trującej, dodatkowo w przypadku alkoholu etylowego – stężenie w surowicy krwi $> 0,5\%$. Ostatecznie do badania zakwalifikowano 119 osób. Poddano analizie dane demograficzne, ocenę kliniczną, badania laboratoryjne. W badanej grupie kobiety stanowiły 37%, a mężczyźni 63% (ryc. 1).

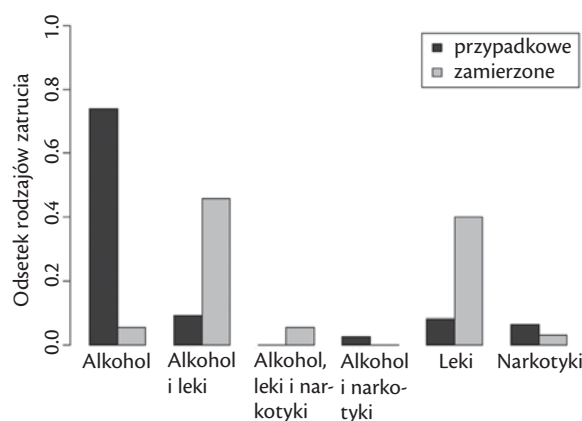
Minimalny wiek wśród pacjentów hospitalizowanych to 18 lat, a maksymalny – 94 lata. Średnia wieku w badanej próbie wynosiła 45 lat (47 dla mężczyzn i 42 dla kobiet) (ryc. 2).

Wyniki

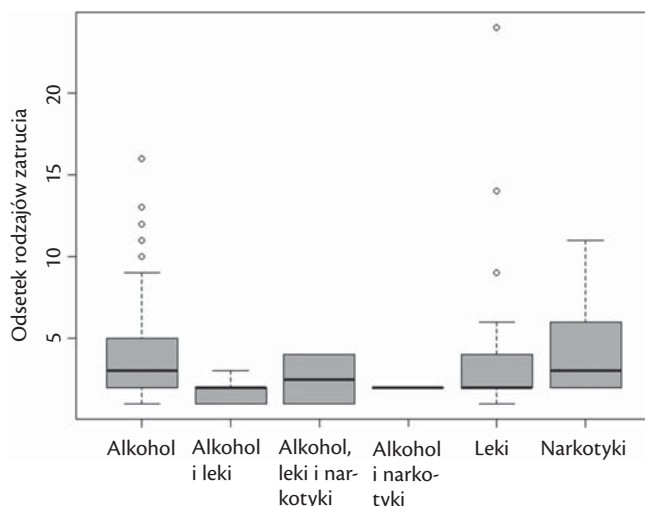
W badanej grupie zatrucia przypadkowe wystąpiły u 69% pacjentów i wiązały się głównie z nadużyciem alkoholu etylowego. Zatrucia zamierzone



Rycina 3. Liczba promili w surowicy w zależności od przyczyny zatrucia



Rycina 4. Rodzaj substancji trującej u pacjentów z zatruciem zamierzonym i przypadkowym



Rycina 5. Długość hospitalizacji w zależności od rodzaju zatrucia

(u 31%) związane były ze spożyciem alkoholu i leków (głównie benzodwazepin i leków przeciwdepresyjnych), przy czym wartości promili były wyższe w grupie zatruc przypadkowych (ryc. 3).

Najczęstszym zatruciem w badanej grupie było zatrucie alkoholem etylowym, co stanowiło 52% pacjentów. W następnej kolejności: leki i alkohol (21%), leki (18%), narkotyki (5%), alkohol i narkotyki (2%), alkohol, leki i narkotyki (2%) (ryc. 4).

Średni czas hospitalizacji wynosił 3,6 dnia i był krótszy u kobiet. W badanej grupie dłużej hospitalizowane były osoby z przypadkowymi zatruciami. W grupie pacjentów z zamierzonymi zatruciami u 48% był to kolejny epizod. Wykazano, iż najdłużej hospitalizowani byli pacjenci po zatruciu narkotykami (średnio 4,5 dnia), następnie alkoholem etylowym (średnio 4,3 dnia) (ryc. 5).

U pacjentów z wyższymi wartościami promili alkoholu we krwi częściej występowała kwasica. Pomimo obserwowanych znacznie podwyższonych stężeń alkoholu w surowicy krwi (maks. 5,8‰) nie obserwowano zgonów. Pacjentów z rozpoznaniem zatruciem co najmniej umiarkowanego stopnia według PSS przekazywano do dalszego leczenia w oddziale toksykologii (5 osób).

Wnioski

Analizie poddano przypadki ostrych zatruc alkoholem, lekami oraz narkotykami. Ponad połowa (52%) hospitalizacji spowodowana była zatruciem alkoholem. Jest on łatwo dostępny, a jego spożywanie spotyka się w Polsce z przyzwoleniem społecznym. Podobna zasada dotyczy leków dostępnych bez recepty (np. paracetamol), który w dużych dawkach lub w skojarzeniu z lekami psychotropowymi może wywołać niewydolność wielonarządową prowadzącą nawet do zgonu [1]. W przeważającej większości (94,5%) zatrucia alkoholem mają

charakter przypadkowy, w przeciwieństwie do tych spowodowanych jego połączeniem z lekami, gdzie około 46% jest zamierzona, w celach samobójczych. Wysoki odsetek, bo aż 40% zatruc samymi lekami, jest spowodowany świadomym zażyciem w dawce większej niż lecznicza. Z przeprowadzonej analizy wynika, że do celów samobójczych najczęściej wykorzystywane są leki oraz alkohol w połączeniu z lekami. Średni czas pobytu pacjentów w szpitalu wynosił 3,6 dnia. Wynika to z tego, że pacjenci z celowymi zatruciami w większości przypadków w krótkim czasie przekazywani byli do oddziałów psychiatrycznych i toksykologicznych. 48% pacjentów z zatruciami celowymi była leczona psychiatrycznie (depresja, schizofrenia, bezsenność, zespół zależności alkoholowej).

Dyskusja

Pacjenci hospitalizowani z powodu ostrego zatrucia stanowią istotny problem w codziennej praktyce klinicznej. Są grupą niejednorodną, u części występuje bezpośrednie zagrożenie życia. Ostre zatrucia są według WHO czwartą przyczyną zgonów (po chorobach układu krążenia, nowotworach i wypadkach komunikacyjnych). W każdym przypadku najważniejsze jest szybkie rozpoznanie, gdyż skuteczność leczenia wyraźnie zmniejsza się z upływem czasu [2, 3].

W Polsce brakuje aktualnych danych oceniających skalę zjawiska ostrych zatruc [4]. Należy rozważyć powołanie ogólnokrajowego systemu informacji i kontroli zatruc oraz kłaść większy nacisk na szkolenia pracowników ochrony zdrowia w dziedzinie toksykologii. Profilaktyka uzależnień od alkoholu, jak i leków prowadzona przez lekarza rodzinnego mogłaby w znacznym stopniu wpłynąć na zmniejszenie częstości występowania ostrych zatruc.

Piśmiennictwo

1. Latkowski BJ, Lukasz W. *Medycyna rodzinna*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2009.
2. Król M, Panasiuk L, Szponar E, i wsp. *Ostre zatrucia*. Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2009
3. Anderson P, Baumberg B. *Alkohol w Europie. Raport z perspektywy zdrowia publicznego*. Warszawa: PARPA; 2007.
4. Kotwica M, Czerczak S. The pattern of poisonings with substance of abuse in Poland (1997–1998). *Przeł Lek* 2001.

Adres do korespondencji:

Dr n. med. Magdalena Wiktorowicz

Katedra i Zakład Medycyny Rodzinnej

z Oddziałem Klinicznym Chorób Wewnętrznych i Metabolicznych WUM

ul. Banacha 1a, Blok F

02-097 Warszawa

Tel.: 22 318-63-46

E-mail: magwik@poczta.onet.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 31.01.2012 r.

Po recenzji: 20.02.2012 r.

Zaakceptowano do druku: 15.03.2012 r.